

Editura NEUMA
Strada Carpați nr. 28
Dej, județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Coperta: Vlad Lica
DTP: Gelu Iordache

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LICA, OCTAV

Celuloid : eseu / Octav Lica. - Dej : Neuma, 2025
ISBN 978-630-357-012-9
821.135.1

Octav Lica

CELULOID

Editura
NEUMA
2025

convingă publicul, cu toate acestea filmul lasă după vizionare o imagine difuză a unei povești neversimile

CUPRINS

Însemnările unui cinefil damnat (cuvânt înainte)	5
Animale nocturne (<i>Nocturn animals</i>)	11
După război (<i>The Aftermath</i>)	17
Sărmane creaturi (<i>The Poor Things</i>)	22
Furtună extremă (<i>The Finest Hour</i>)	29
1922	34
Acolo unde cântă racii (<i>Where The Crawdads Sing</i>)	41
Amintiri din Alhambra (<i>Memories Of The Alhambra</i>)	47
Cel mai rapid motor din lume (<i>The World's Fastest Indian</i>)	52
Cineva trebuie să moară (<i>Alguen Tiene Que Morir</i>)	56
Viața e frumoasă (<i>La Vita E Bella</i>)	61
O viață ascunsă (<i>A Hidden Life</i>)	66
Ofertă irezistibilă (<i>The Best Offer</i>)	69
Parada primăverii (<i>Spring Parade</i>)	76
Rebel fără cauză (<i>Rebel Without a Cause</i>)	79
Scrum (<i>Kul</i>)	83
Simfonia pastorală (<i>La Symphonie Pastorale</i>)	89
Jocul calamarului (<i>Squid Game</i>)	93
Trenul copiilor (<i>The Children's Train</i>)	98
Un bărbat pe nume Otto (<i>A Man Called Otto</i>)	103
Mini oameni (<i>Downsizing</i>)	108
Tigrul Alb (<i>White Tiger</i>)	115
Nimic nou pe frontul de vest (<i>Im Westen nichts</i>)	121
Babygirl	127

ÎNSEMNĂRILE UNUI CINEFIL DAMNAT

Marea majoritate a oamenilor trăiesc sub auspiciul unei dependențe față de ceva sau cineva. Unii sunt dependenți de alcool și îi numim alcoolici, unii sunt dependenți de tutun și îi numim tabagici, alții sunt dependenți de sex și îi numim hipersexuali, iar pe cei dependenți de vizionarea filmelor îi numim cinefili. În acest fel putem considera, ca și în celelalte cazuri de dependență, că sunt tributari unui anumit fel de consum. Odată năvălit, cinefilul nu mai poate trăi fără să-și administreze în mod regulat o picătură din hobbyul său – vizionarea unui film, fie el bun sau prost; contează modalitatea prin care-și satisface dorința aceea nestăvilită de a păși pe tărâmul cunoașterii, la fel ca în cazul cititorilor de carte. În ambele situații răsplata este pe măsura curiozității, pentru că în principiu din orice film înveți ceva, întotdeauna există un mesaj, chiar dacă el trebuie dedus din ultimele secvențe. Sigur, asta nu înseamnă că ne aruncăm în mare fără colac,

selecția se poate face după încadrarea într-un anumit gen sau după preferințele referitoare la actori și regizori.

De la prima peliculă a fraților Lumière din anul 1895 – *Workers Leaving the Lumière Factory* și până la blockbuster-urile holywoodiene din zilele noastre, cu bugete la care zerourile se numără cu greu, *cea de-a șaptea artă* a fascinat generație după generație, devenind cel mai accesibil mijloc de culturalizare pentru spectatorii aparținând tuturor păturilor sociale indiferent de vârstă. Oare cine nu a trăit cu intensitate aventurile din filmele lui Steven Spielberg sau povestea romanțată a unei iubiri (*Romancing the Stone* a lui Robert Zemeckis), cine n-a tremurat în scaun speriat de tenebrele unui horror (*Nosferatu* al lui Werner Herzog sau *Frankenstein* al lui Kenneth Branagh)? Toți am trăit clipe memorabile în fața ecranului. Am simțit emoția adolescentină a primei întâlniri, furișându-ne pe ultimul rând al unei săli de cinematograful de cartier, furând între două scene palpitante primul sărut. De câte ori nu am chiulit de la școală înlocuind orele plictisitoare cu universul fascinant al unui science-fiction provocator, cum ar fi *Dune* regizat de David Lynch sau *A Space Odyssey* regizat de Stanley Kubrick, câte examene pierdute

n-au fost urmate de o poveste proiectată pe marele sau micul ecran, menită să restabilească încrederea de sine, ca un fel de mecanism interior de echilibrare; asta m-a ajutat mult în momentele cele mai dificile ale vieții, atunci când mergeam la cinematograful, urmărind film după film, ca un fel de remediu de alungare a gândurilor nefaste spre prăpastia uitării.

Pentru unii dintre noi filmele au creat pilde demne de urmat, eroii devenind idoli. În general, oamenii vor să se identifice cu un personaj, să regăsească pasiuni comune, concepții de viață care, odată ce converg către un deznodământ fericit, pot crea o poveste fascinantă pentru privitor. În astfel de cazuri, eroul principal al unui film devine prietenul cel mai bun al cinefilului. Cinefilul se bucură și suferă alături de personajul său preferat, uneori creându-se stări obsesive care persistă multă vreme, imprimând individului modele de viață. Până la urmă, câți dintre noi n-am vrut să fim Rambo sau Gatsby, dar filmul vieții ne-a trezit la realitate, transformându-ne în propriul erou.

În cele ce urmează am vrut să împărtășesc cititorului impresiile mele despre câteva filme vizionate în ultimii ani, fără a avea pretenția de a fi un specialist în domeniu și, cu atât mai mult, de a avea

expertiza unui cronicar de film. Filmele prezentate nu au fost selectate după criteriul valoric al Box Office-urilor sau al premiilor obținute ci, mai mult, după diversitatea tematicii și mai ales după mesajul transmis, altfel, cum ar fi dacă după derularea peliculei n-am rămâne cu nimic?

Pentru o mai bună percepție a actului cinematografic voi face o scurtă incursiune în istoria filmului.

Pe la 1890 compania americană Eastman a pus în vânzare pentru celebrele aparate Kodak, o panglică lată, transparentă și subțire de celuloid, acoperită cu un strat de gelatino – bromură de argint, înlocuind clișeele din sticlă. Aceste benzi moi și subțiri s-au răspândit pe întreg globul, luând denumirea de „film”, termen păstrat până în ziua de azi. Primul film a fost făcut cunoscut publicului larg la expoziția universală din anul 1900 de la Paris. Leon Gaumont, mare investitor din industria cinematografică, a prezentat un aparat de filmat numit „cronofotograf”, care servea atât pentru luat vederi, cât și pentru proiecție. Aparatul întrebuița un film cu lățimea de 15 mm, cu perforații centrale. O altă încercare a fost cea a companiei Pathe, care a scos în anul 1920 un aparat de *proiecție de salon și mică exploatare*, numit Pathe – Kok, folosind un film de 28 mm, cu perforații laterale.

În primăvara anului 1922, același producător francez scoate la lumină popularele aparate, la acea vreme, Pathe – Baby, care întrebuițau cel mai ieftin film, având o lățime de 9 mm, cu perforație centrală. Acesta avea avantajul că se trata în pozitiv direct, mai mult decât atât era neinflamabil.

Anul 1924 aduce în Europa marea creație a companiei americane Kodac Eastman, filmul de 16 mm cu perforații laterale, tratându-se la dezvoltare în pozitiv direct, fiind neinflamabil. Acesta a fost considerat cel mai bun film îngust atât în varianta filmului mut, cât și în cea a filmului sonor. Actualmente dimensiunea peliculei variază în funcție de utilizarea acesteia, dar pelicula cinematografică clasică are lățimea de 35 mm, cu perforații pe ambele margini. Dar să vedem când a început filmul să vorbească.

În toamna anului 1922 compania Western Electric și Laboratoarele Telefonice Bell au pus la punct un dispozitiv de înregistrare și proiecție de film cu sonor – *filmul vorbitor* - cum a fost numit la vremea respectivă. A fost propus studiourilor cinematografice americane, dar toate au refuzat de teama unui eșec. Numai frații Warner au fost de altă părere semnând un contract cu firma producătoare. Pe data de 5 august 1926 a avut loc premiera primului

film cu muzică sincronizată: „Don Juan”, cu John Barrymore și Mary Astor. Obișnuita orchestră de cinematograf a teatrului Warner de pe Broadway dispăruse. În locul ei se putea auzi o orchestră filarmonică invizibilă, alcătuită din o sută șapte instrumentiști. Sincronizarea imaginii cu sunetul era perfectă.

În noaptea de 5 octombrie 1927, studiourile cinematografice Warner prezintă „Cântărețul de Jazz”, cu Al. Jolson, primul film de lung metraj vorbit și cântat. Rezultatul a fost o mare răsturnare în industria cinematografică. Cinematografele din lumea întreagă au început să monteze instalații de sonorizare, concediind trupele de muzicieni. Mai târziu și celelalte mari studiouri cinematografice Metro, Fox, Paramount, Columbia, Universal, au părăsit și ele producția de filme mute. Filmul sonor luase locul pentru totdeauna peliculelor mute.

Acum, după această scurtă familiarizare cu istoria filmului, vă invit să citiți însemnările mele, în speranța că unele dintre ele vă vor suscita interesul pentru vizionarea filmului respectiv.

ANIMALE NOCTURNE

– *Nocturn Animals*

Greșelile tinereții ne urmăresc toată viața, atunci când amintirile își fac simțită prezența, episodic, în momentele de singurătate. La cumpăna dintre bine și rău, suntem proprii judecători ai faptelor noastre, inserându-ne în ființă otrava îndoielii. Conștiința este, însă, cea care ne osândește. Dorim ca răul să nu se fi produs sau, măcar, prin rederularea evenimentului trecut, prin proiecția rațiunii prezentului, să putem înțelege ce s-a întâmplat, de fapt. Acolo unde neputința își dă mâna cu lașitatea, intervine renunțarea, ca o măsură indubitabilă a slăbiciunii.

Regizorul Tom Ford dă o interpretare interesantă acestui concept, în filmul „Animale nocturne” (*Nocturn Animals*), producție americană a anului 2016, o ecranizare după romanul *Tony and Susan* al scriitorului Austin Wright. Filmul, un thriller psihologic, a repurtat un mare succes, obținând mai multe premii, printre care *Globul de Aur*, premiul

David Di Donatello la festivalul de film de la Veneția, pentru cel mai bun film străin, și *Leul De Aur* pentru cea mai bună interpretare a actorului Jake Gyllenhaal. Coloana sonoră este realizată de compozitorul polonez Abel Korzeriowski, pentru care a primit premiul *BAFTA*.

Propunerea scenaristului și regizorului Tom Ford este de a suprapune prezentului trecutul, ca o formă continuată a unei existențe ipotetice. Orice ficțiune are la bază un fapt real, iar dacă acel fapt face parte din viața ta, atunci povestea devine obsesivă.

Susan (Amy Adams) este o femeie împlinită, proprietara unei galerii de artă, căsătorită cu un bărbat frumos, chiar prea frumos pentru a-i rămâne fidel. Afacerea sa are de suferit de pe urma escapadelor sale amoroase. Susan este însă nefericită, pentru că investiția sa sentimentală în acest mariaj s-a dovedit a fi fost nepotrivită. Îndoielile sale cresc în intensitate, odată cu primirea unui manuscris al romanului dedicat ei, scris de fostul soț, Edward, interpretat de Jake Gyllenhaal. Romanul are la bază povestea de dragoste a unui cuplu, Susan și Edward, inspirația izvorând din experiența celor doi ani de căsnicie. Numai că Edward dezvoltă povestea în registru ficțional, pentru a putea exprima

adevăratele sentimente, duse până la paroxismul unei suferințe atroce.

În roman, cei doi soți sunt părinții unei adolescente, India, giuvaierul neprețuit al familiei. Împreună pornesc într-o călătorie cu mașina, dar, în urma unor șicane în trafic, pe un drum ce traversează o zonă deșertică, nepopulată, sunt agresați de trei indivizi. Lucrurile iau o întorsătură nefastă atunci când soția și fiica sunt răpite, iar el este bătut și aruncat din mașină în întunericul nopții, unde rămâne împietrit de spaimă. Dimineața reușește, cu greu, să se târască, o umbră palidă a norocului scoțându-i în cale o casă părăsită. Acolo este găsit de poliția locală. În urma declarațiilor sale, cazul este preluat de Bobby Andes (Michael Shannon), un polițist integru, aflat însă la vârsta pensionării și, pe deasupra, în faza avansată a unui cancer pulmonar. Împreună, descoperă cadavrul soției și al fiicei, violate și ucise cu bestialitate. Tony, alias Edward, intră într-o stare de șoc din care nu-și poate reveni, mai ales atunci când anchetatorul, solidar cu suferința lui, îl anunță despre hotărârea procurorului de a renunța la caz, considerând probele insuficiente. Dezamăgirea este cu atât mai mare, cu cât prinderea făptașilor devenea doar un act de palmares pentru polițistul Bobby. Acesta este însă un justițiar de

modă veche și, împreună cu soțul răvășit de durere, dar stăpânit de setea răzbunării, aplică „*Lex Talionis*” (*Legea Talionului*) ca în Vechiul Testament, ucigându-i pe făptași.

Tony este un alter-ego al lui Edward. La prima vedere, l-am putea caracteriza pe eroul romanului lui Edward, Tony, ca fiind dominat de lașitate și slăbiciune, dar realitatea este cu totul alta: la fel ca Edward, el este un boem plin de sensibilitate, nedeprins cu duritatea lumii cu care trebuie să se confrunte, fiind total nepregătit să lupte cu ea. El nu se poate împotrivi agresorilor săi și nici nu își poate apăra familia, drept urmare remușcărilor îl bântuie până la capăt. Extrapolând, în film Edward este un scriitor talentat, sensibil, îndrăgostit lulea de Susan, dar care nu-i poate oferi acesteia condițiile unei existențe confortabile. Influențată de mama sa, Susan renunță la veriga slabă ce o leagă de Edward și îl părăsește, fără să țină seama de durerea pe care i-o provoacă acestuia. După douăzeci de ani de la despărțire, impresionată de citirea manuscrisului și dezamăgită de viața de cuplu alături de actualul soț, realizează dimensiunea greșelii făcute. Îl contactează pe Edward și îl invită la cină, cu intenția împăcării, dar Edward nu vine. În fața paharului de whisky dimensiunea așteptării ia proporție, deza-

măgirea luând locul speranței. Aici scenaristul invocă pentru a doua oară *Legea Talionului* – ochi pentru ochi, dinte pentru dinte... Susan este pedepsită!

Această derulare a scenariului pe două planuri este întretăiată de flashbackuri, dar și de proiecția în prezent a unor întâmplări petrecute în trecut, menite să sublinieze dependența personajului principal, Susan, de nostalgia trecutului și realitatea trepidantă pe care o trăiește în prezent. În plan artistic, este o mare realizare a lui Tom Ford. El pune față în față personajele fictive, din manuscris, cu cele reale, din scenariul filmului, realizând o simbioză prin care definește caracterul lor.

Acțiunea din manuscris depășește momentul despărțirii din viața reală, cea dintre Susan și Edward, mergând mai departe până la exacerbarea suferinței lui Tony prin moartea ființelor cele mai dragi lui. Citind manuscrisul, Susan este cu atât mai impresionată de deznodământ, simțindu-se vinovată pentru avortul făcut în urmă cu douăzeci de ani, pecetluind, la momentul respectiv, despărțirea de Edward.

Prestația lui Jake Gyllenhaal crește de la film la film, atât în roluri negative, cum ar fi cel interpretat în filmul *Nightcrawler*, dar și în roluri de compoziție